

Sygn. akt I ACa 446/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 października 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący SSA Małgorzata Stanek

Sędziowie SA Tomasz Szabelski

SA Dariusz Limiera (spr.)

Protokolant stażysta Lidia Milczarek

po rozpoznaniu w dniu 8 października 2015 r. w Łodzi na rozprawie

sprawy z powództwa **Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w W.**

przeciwko **J. C.**

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 27 stycznia 2015 r. sygn. akt II C 1405/14

1. **oddala apelację,**

2. **zasądza od Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w W. na rzecz J. C. kwotę 3.617 (trzy tysiące sześćset siedemnaście) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.**

Sygnatura akt I ACa 446/15

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 27 stycznia 2015 roku Sąd Okręgowy w Łodzi w sprawie z powództwa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w W. przeciwko J. C.:

- w pkt 1 uchylił nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym z dnia 23 lipca 2014 roku, sygn. akt II Nc 150/14 w całości;
- w pkt 2 oddalił powództwo;
- w pkt 3 nie obciążył powoda zwrotem nieopłaconej opłaty sądowej od zarzutów.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło po dokonaniu przez Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych, z których wynika że:

Powód na wniosek pozwanego w dniu 6 grudnia 2005 roku zawarł z pozwanym umowę nr (...) o dofinansowanie określając warunki i tryb udzielania przez (...) pomocy finansowej w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego

„Restrukturyzacja i modernizacji sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”, na podstawie której pozwanemu przyznano i wypłacono kwotę 50.000 zł.

W § 2 wyżej wymienionej umowy pozwany oświadczył, że od dnia 10 grudnia 2004 roku prowadzi gospodarstwo rolne położone w woj. (...), pow. (...) gm. U., ul. (...), (...)-(...) U..

Na mocy § 5 pkt 1 ust. 9 i 10 umowy pozwany zobowiązał się do uzupełnienia wykształcenia w celu spełnienia wymogu dotyczącego kwalifikacji zawodowych ze względu, że wymóg ten nie był spełniony w dniu złożenia wniosku o dofinansowanie oraz do złożenia w oddziale regionalnym dokumentów potwierdzających wypełnienie przez pozwanego wyżej opisanego obowiązku w zakresie uzupełnienia wykształcenia, przed upływem 5 lat od rozpoczęcia prowadzenia gospodarstw rolnego to jest kopii dokumentu poświadczającego uzyskane wykształcenie.

Zgodnie z regulacją zawartą w § 7 umowy, w przypadku niewykonania co najmniej jednego z zobowiązań, o których mowa w § 5 umowy z powodu zaistnienia okoliczności o charakterze siły wyższej określonych w załączniku nr 9 do Uzupełnienia Programu, pozwany mógł częściowo lub całkowicie zostać zwolniony przez powoda z zobowiązania lub mógł za zgodą powódki ulec zmianie termin jego wykonania. Przedmiotowy wniosek złożony powinien być w terminie 30 dni roboczych od dnia zaistnienia okoliczności o charakterze siły wyższej lub od dnia, w którym powstała możliwość złożenia wniosku.

Zgodnie z § 8 ust 1. wyżej wymienionej umowy strony ustaliły, że prawnym zabezpieczeniem wykonania przez pozwanego zobowiązań w niej określonych będzie weksel niezupełny in blanco. Pozwany wystawił w dniu 6 grudnia 2005 roku weksel in blanco, do którego w tym samym dniu została sporządzona deklaracja wekslowa. W deklaracji wekslowej pozwany upoważnił powódkę do wypełnienia weksla w każdym czasie na sumę odpowiadająca kwocie całkowitego zobowiązania wynikającego z łączącej strony umowy wraz z odsetkami oraz opatrzenia go datą płatności według uznania, zawiadamiając o tym fakcie pozwanego.

Pismem z dnia 21 stycznia 2014 roku powód wezwał pozwanego do osobistego stawiennictwa w dniu 10 lutego 2014 roku w celu zapłacenia sumy wekslowej w kwocie 98.549,34 zł z weksla stanowiącego zabezpieczenie zwrotu należności powoda z tytułu umowy o dofinansowanie.

J. C. od 10 grudnia 2004 roku prowadził gospodarstwo rolne w U.. W 2004 roku rozpoczął dziesięcosemestralne studia stacjonarne na Uniwersytecie Rolniczym w K. na kierunku zootechnika specjalność hodowla zwierząt. Ostatni etap studiów pozwany zakończył 4 stycznia 2010 roku i w dniu 22 czerwca 2011 roku złożył egzamin magisterski uzyskując tytuł magistra inżyniera.

Ojciec powoda L. C. doznał w dniu 1 grudnia 2007 roku zawału prawej półkuli mózgu, zaś w dniu 30 kwietnia 2009 roku złamania szyjki kości udowej lewej. Po wykonanej operacji ojciec powoda był osobą niezdolną do samodzielnej egzystencji i wymagał stałej opieki osób drugich, którą w znacznym zakresie sprawował pozwany. W dniu 8 lutego 2011 roku ojciec powoda zmarł.

Pozwany zobowiązany był do uzyskania wyższego wykształcenia do 10 grudnia 2009 roku.

Strona powodowa zawiadomiła pozwanego, o dacie upływu terminu do złożenia dokumentów potwierdzających wypełnienie zobowiązań określonych w zawartej umowie, w związku z czym uruchomiona zostanie procedura windykacji należności w celu odzyskania wypłaconej pomocy w kwocie.

Pozwany odwołał się pismem z dnia 30 grudnia 2010 roku, wskazując, że skończył dziesięć semestrów pięcioletnich studiów dziennych i przygotowuje się do obrony pracy magisterskiej, a wcześniejsze złożenie pracy magisterskiej nie było możliwe z uwagi na chorobę jego ojca. Nadto pozwany zobowiązał się do poinformowania strony powodowej o zdaniu egzaminu magisterskiego.

W odpowiedzi strona powodowa pismem z dnia 30 marca 2011 roku wezwała powoda do złożenia dodatkowych wyjaśnień celem rozpoznania odwołania.

W piśmie z dnia 15 kwietnia 2011 roku pozwany wskazał, że niedotrzymanie warunków umowy było jego zaniedbaniem i wniósł o przedłużenie terminu do uzyskania wyższego wykształcenia.

Pismem z dnia 26 maja 2011 roku strona powodowa poinformowała pozwanego, że jego odwołanie - dotyczące zwrotu uzyskanej kwoty - zostało rozpatrzone negatywnie, gdyż pozwany nie wypełnił wiążących go na mocy zawartej umowy obowiązku uzupełnienia w terminie kwalifikacji zawodowych, a wniosek o wydłużenie terminu na uzupełnienie wykształcenia został złożony po upływie 30-dniowego terminu na jego złożenie wskazanego w umowie, przez co musiał on zostać załatwiony negatywnie, nawet jeśli wystąpiły okoliczności uzasadniające przedłużenie terminu.

W odpowiedzi pismem z dnia 22 czerwca 2011 roku pozwany zwrócił się do Prezesa strony powodowej z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie jego wniosku o przedłużenie terminu do uzyskania wymaganych kwalifikacji zawodowych, opisując w uzasadnieniu sytuację zdrowotną swojego ojca, jako przyczynę nieuzupełnienia wykształcenia w terminie wskazanym w umowie.

W związku z powyższym pozwany zdecydował się wytoczyć przed Sądem Rejonowym dla Krakowa - Śródmieścia w Krakowie, powództwo o ustalenie nieistnienia zobowiązania do zwrotu należności wraz z odsetkami ustawowymi. Sąd Rejonowy dla Krakowa - Śródmieścia w Krakowie, w wyroku z dnia 10 kwietnia 2013 roku. (sygn. akt: VI C 856/12/S) stwierdził jednak, że brak spełnienia zobowiązania wynikającego z umowy, nie uzasadnia możliwości stwierdzenia nieistnienia zobowiązania na zasadzie art. 5 k.c.

Pismem z dnia 22 stycznia 2014 roku powódka wystosowała do pozwanego ostateczne wezwanie do zapłaty żądając zapłaty sumy wekslowej w kwocie 98.549,34 zł z weksla stanowiącej zabezpieczenie zwrotu należności powódki z tytułu umowy (...).

W tak ustalonym stanie faktycznym sprawy Sąd Okręgowy uznał powództwo za niezasadne.

Porównując regulacje prawne mające na celu ułatwienie młodym rolnikom podejmowania działalności w rolnictwie obowiązujące w prawie wspólnotowym i w prawie krajowym Sąd pierwszej instancji doszedł do konkluzji, że w prawie krajowym, odmiennie niż w prawie unijnym, wyłączono możliwość uzupełnienia przez młodego rolnika wymagania odnoszącego się do umiejętności i kompetencji zawodowych przez uzyskanie – w pięcioletnim okresie dostosowawczym – stażu pracy w gospodarstwie rolnym. Przewidziano, że rolnikowi, który w chwili podjęcia decyzji o przyznaniu wsparcia nie spełnia wymagań w zakresie kwalifikacji zawodowych określonych w załączniku do rozporządzenia Ministra Rolnictwa z dnia 8 września 2004 roku, pomoc może być przyznana jedynie pod warunkiem, uzupełnienia wykształcenia. Ograniczenia takiego nie zawierają natomiast ani przepisy rozporządzenia Rady (WE) nr 1257/1999, ani rozporządzenie Komisji nr 817/2004. Przeciwnie, z zawartych w nich regulacji wynika jednoznacznie, że młody rolnik może uzupełnić wymaganie posiadania „odpowiedniej wiedzy i umiejętności zawodowych”, o którym mowa w art. 8 ust. 1 rozporządzenia nr 1257/1999, w okresie pięciu lat od rozpoczęcia działalności. Państwa członkowskie mogą wprawdzie – jak stanowi art. 37 ust. 4 rozporządzenia nr 1257/1999 – ustanowić bardziej restrykcyjne warunki przyznawania wsparcia, jednak muszą one być zgodne z celami i wymaganiami określonymi w rozporządzeniu. Sąd Okręgowy stwierdził, że warunek ustanowiony w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Rolnictwa z dnia 8 września 2004 roku, zgodnie z którym uzupełnienie – w okresie pięciu lat od rozpoczęcia działalności – braku odpowiedniej wiedzy i umiejętności zawodowych może nastąpić jedynie przez uzyskanie wykształcenia określonego w załączniku nr 2 do tego rozporządzenia, a nie przez uzyskanie stażu pracy w gospodarstwie rolnym, jest niezgodny z wymaganiami ustanowionymi w rozporządzeniu nr 1257/1999. W tej sytuacji – zgodnie z zasadą pierwszeństwa prawa unijnego – należy odstąpić od zastosowania tego warunku i przyjąć, że pozwany, który w całym okresie pięciu lat od udzielenia mu pomocy ze środków (...) Funduszu (...) prowadził gospodarstwo, był płatnikiem podatku rolnego i podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników, spełnił wymaganie odpowiedniej wiedzy i umiejętności zawodowych, o którym mowa w art. 8 ust. 1 rozporządzenia nr 1257/1999.

Odmienne ujęcie tego zagadnienia prowadziłyby, zdaniem Sądu Okręgowego, do naruszenia art. 91 ust. 3 Konstytucji i art. 288 (...) w związku z art. 2 Traktatu dotyczącego przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej.

Z tych względów Sąd pierwszej instancji uchylił nakaz zapłaty z dnia 23 lipca 2014 roku w całości i powództwo oddalił.

Na podstawie art. 98 k.p.c. w związku z art. 113 ust. 4 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych nie obciążył strony powodowej kosztami nieopłaconej opłaty sądowej od zarzutów.

Powyższe rozstrzygnięcie zaskarżyła strona powodowa apelacją w całości, zarzucając:

1) naruszenie przepisów postępowania to jest art. 233 § 1 k.p.c. poprzez sformułowanie na podstawie materiału dowodowego zebranego w sprawie, w szczególności treści § 5 ust. 1 pkt 9 w związku z § 2 ust. 1 pkt 1 umowy z dnia 13 stycznia 2005 roku błędnego wniosku prowadzącego do uznania, iż pozwany pomimo niespełnienia w wymaganym terminie wyraźnego zobowiązania zawartego w ww. umowie, zobowiązującego do uzupełnienia wykształcenia w okresie 5 lat od daty rozpoczęcia prowadzenia gospodarstwa rolnego, nie jest zobowiązany do zwrotu pomocy finansowej, zgodnie z treścią § 6 ust. 1 pkt 5 tej umowy;

2) naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie treści Działania 1.2. Rozporządzenia Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 września 2004 roku w sprawie Uzupełnienia Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006” przez przyjęcie, że mimo nieuzupełnienia wymogu uzupełnienia wykształcenia w wyznaczonym w umowie terminie, nie powstał po stronie pozwanego obowiązek zwrotu udzielonej pomocy, pomimo braku jakichkolwiek unormowań prawnych mogących uzasadniać takie stwierdzenie, a co za tym idzie, jego skutki;

3) naruszenie przepisów prawa materialnego, to jest art. 207 ustawy o finansach publicznych, w myśl których każda nienależnie wypłacona pomoc finansowa ze środków publicznych winna być zwrócona na określonych w przepisach prawa warunkach i z określoną podstawą wyliczenia odsetek;

4) naruszenie przepisów prawa materialnego, to jest art. 8 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 1257/1999 z dnia 17 maja 1999 roku w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich z (...) Funduszu (...) oraz zmieniającego i uchylającego niektóre rozporządzenia wraz z przepisami wykonawczymi, określającą zasady pomocy młodym rolnikom w celu ułatwienia im podejmowania działalności w rolnictwie w zw. z art. 4 ust. 1 rozporządzenia Komisji (WE) nr 817/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 roku ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1257/1999 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich z (...) Funduszu (...).

Wskazując na powyższe zarzuty apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości poprzez utrzymanie wydanego w niniejszej sprawie nakazu zapłaty w mocy albo zasądzenie na rzecz powoda należności żądanych pozwem wraz z zasądzeniem od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu według norm przepisanych, w obu instancjach. Ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpatrzenia - przy uwzględnieniu kosztów postępowania odwoławczego.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o jej oddalenie w całości oraz zasądzenie od powoda na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania odwoławczego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa nie odnosi skutku.

Ustalenia faktyczne były w niniejszej sprawie bezsporne, a sformułowany przez autora apelacji zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisu art. 233 § 1 k.p.c. dotyczącego sędziowskiej oceny dowodów kwalifikuje się de facto na zarzut naruszenia prawa materialnego. Apelujący nie zwalcza bowiem ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd pierwszej instancji, lecz wywodzi, że Sąd ten in concreto dokonał błędnej oceny prawnej.

Sąd Apelacyjny nie podziela tego zarzutu apelacji aprobując zarówno ustalenia faktyczne, jak i ich ocenę prawną dokonaną przez Sąd Okręgowy. Wskazać należy, że argumentacja prawna Sądu pierwszej instancji bazuje na wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2014 roku, sygn. akt II CSK 188/13 (LEX nr 1441472), w myśl którego warunek ustanowiony w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 września 2004 roku w sprawie Uzupelnienia Sektorowego Programu Operacyjnego "Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004 - 2006" (Dz.U. Nr 207, poz. 2117), zgodnie z którym uzupełnienie - w okresie pięciu lat od rozpoczęcia działalności - braku odpowiednich kwalifikacji zawodowych może nastąpić wyłącznie przez uzyskanie wykształcenia określonego w załączniku nr 2 do tego rozporządzenia, a nie przez uzyskanie stażu pracy w gospodarstwie rolnym, jest niezgodny z wymaganiami ustanowionymi w rozporządzeniu Rady (WE) nr 1257/1999 z dnia 17 maja 1999 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich z (...) Funduszu (...) ((...)) oraz zmieniającego i uchylającego niektóre rozporządzenia (Dz.U.UE L 1999 r., nr 160, poz. 80 ze zm.). Konsekwencje opisanego wyżej dysonansu pomiędzy regulacjami wspólnotowymi a prawem krajowym omówił szczegółowo Sąd pierwszej instancji w motywach skarżonego wyroku, dlatego też nie ma potrzeby ich w tym miejscu ponownie przytaczać. Ograniczyć się można w zasadzie do konkluzji, że rozbieżność obu porządków prawnych, polegająca na wprowadzeniu w prawie krajowym zbyt daleko idących warunków w zakresie umożliwiającym wsparcie młodych rolników poprzez wyeliminowanie możliwości uzupełnienia kwalifikacji zawodowych w zakresie stażu pracy w gospodarstwie rolnym w tzw. okresie dostosowawczym, jest niezgodna z celami i wymaganiami określonymi w rozporządzeniu nr 1257/1999. Powyższe uzasadnia stosownie w miejsce rozwiązań krajowych regulacji prawa unijnego, zgodnie z art. 91 ust. 3 Konstytucji i art. 288 (...) w związku z art. 2 Traktatu dotyczącego przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej.

Zaprezentowany wyżej pogląd Sądu Okręgowego, w pełni aprobowany przez Sąd odwoławczy, ma rudymentarne znaczenie w sprawie. Zwrócić należy uwagę, że w załączniku do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 września 2004 roku w sprawie Uzupelnienia Sektorowego Programu Operacyjnego "Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006" (Dz. U. z 2004 roku Nr 207, poz. 2117) za odpowiednie kwalifikacje zawodowe uznano między innymi wykształcenie średnie nierolnicze i co najmniej trzyletni staż pracy w gospodarstwie rolnym. Zważywszy, że pozwany legitymuje się wykształceniem średnim nierolniczym (ukończył Liceum Ogólnokształcące w K.), zastosowanie w jego sprawie bezpośrednio przepisów prawa unijnego pozwalających na uzupełnienie w okresie dostosowawczym nie tylko wykształcenia, ale również stażu pracy w gospodarstwie rolnym, sprawia, iż spełnił on w terminie wszelkie wymagania uprawniające go do skorzystania z dotacji unijnej, co czyni przeciwnie twierdzenia apelującego oczywiście bezzasadnymi.

W dalszej kolejności, pozostawiając niejako na uboczu omówioną wyżej kwestię dysharmonii między rozwiązaniami unijnymi i krajowymi wraz z jej konsekwencjami, odnieść się należy do eksponowanego przez autora apelacji zagadnienia związanego ze źródłem zobowiązania J. C. do uzupełnienia wykształcenia. Strona powodowa wywodzi bowiem, że na podstawie umowy z dnia 6 grudnia 2005 roku o dofinansowanie projektu pozwany zobowiązał się do uzupełnienia wykształcenia przed upływem lat pięciu od daty rozpoczęcia prowadzenia gospodarstwa rolnego, którą określił na dzień 10 grudnia 2004 roku, a zatem zobligowany był do zadośćuczynienia temu zobowiązaniu właśnie w oparciu o postanowienia przedmiotowej umowy.

Wobec uwypuklenia przez skarżącego cywilno-prawnego aspektu zobowiązania J. C. wskazać należy, że w § 10 przedmiotowej umowy mowa jest o tym, iż w sprawach w niej nieuregulowanych w pierwszej kolejności zastosowanie znajdują przepisy kodeksu cywilnego. Dlatego też roszczenie powoda może zostać ocenione, tak jak domaga się tego pozwany, przez pryzmat art. 5 k.c., zgodnie z którym nie można czynić ze swego prawa użytku, który byłby sprzeczny z zasadami współżycia społecznego. Za możliwością powołania się na klauzule generalne w sprawach o zwrot świadczeń wypłaconych rolnikom w ramach wsparcia obszarów wiejskich z (...) Funduszu (...) opowiedział się Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 21 marca 2013 roku, sygn. akt II CSK 241/12 (opubl. LEX nr 1312529) podkreślając jednak, że powinno to mieć miejsce w sytuacjach szczególnie wyjątkowych.

Przypomnieć należy, że dla zastosowania art. 5 k.c. konieczna jest ocena całokształtu danego zdarzenia prawnego w ścisłym powiązaniu nadużycia prawa z konkretnym stanem faktycznym rozpoznawanej sprawy. Zasady współzycia społecznego to nieskodyfikowane powszechne normy postępowania, funkcjonujące w społeczeństwie i mające na celu ochronę społecznie akceptowanych wartości (czyli stanów rzeczy) lub dóbr niematerialnych. Zasady te mają silne zabarwienie aksjologiczne, co zbliża je do norm moralnych.

W okolicznościach tej sprawy należy zgodzić się ze stanowiskiem pozwanego, że usankcjonowanie obowiązku zwrotu dotacji unijnej na rzecz Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa klóciłoby się ze społecznym poczuciem sprawiedliwości. W pierwszej kolejności podkreślić należy, że pozwany dokonał wyboru najtrudniejszego modelu uzupełnienia wykształcenia decydując się na dziesięciosemesralne studia stacjonarne na Uniwersytecie Rolniczym w K.. Studia te zresztą ukończył z wynikiem dobrym, a okoliczność, że nastąpiło to po terminie wynikającym z umowy jest usprawiedliwiona zważywszy na sytuację rodzinną pozwanego. Ta zaś skomplikowała się w związku z chorobą, która dotknęła ojca J. C.. W grudniu 2007 roku doznał on zawału prawej półkuli mózgu, zaś w kwietniu 2009 roku złamał kości udowej lewej, co skutkowało zakwalifikowaniem go do leczenia operacyjnego polegającego na implantacji endoprotezy. Wobec zaistniałych komplikacji zdrowotnych ojciec pozwanego został uznany za osobę o znacznym stopniu niepełnosprawności na stałe i wymagał w tym czasie wzmożonej opieki ze strony rodziny, w tym pozwanego. Choroba ojca odcisnęła głębokie piętno na życiu J. C.. Z jednej strony wymagała ona od pozwanego roztoczenia pieczy nad niepełnosprawnym ojcem, a z drugiej spowodowała, że pozwany utracił wsparcie ojca w prowadzeniu gospodarstwa rolnego. W tym miejscu zwrócić należy uwagę, że gospodarstwo rolne (...) położone jest w U., natomiast pozwany studiował w trybie stacjonarnym w K.. Utrata wsparcia ze strony ojca spowodowała więc, że pozwany zmuszony był zaangażować się przede wszystkim w prace w gospodarstwie rolnym, znacznie oddalonym od miejsca edukacji. Powyższe okoliczności w sposób oczywisty przelożyły się na możliwość kontynuowania nauki przez pozwanego. Niemniej jednak pomimo wszystko uzyskał on absolutorium w dniu 4 stycznia 2010 roku, a w dniu 22 czerwca 2011 roku, już po śmierci ojca, obronił tytuł magistra inżyniera. Mając powyższe na uwadze uznać należy, że sytuacja J. C. jest wręcz książkowym przykładem wskazującym na potrzebę zastosowania klauzuli generalnej z art. 5 k.c. Kolidując między zasadą pacta sunt servanda a zasadą sprawiedliwości i słuszności należy rozstrzygnąć in concreto na rzecz tej ostatniej mając na uwadze, że ostatecznie wszystkie cele umowy zostały osiągnięte. Odnosząc się do argumentu strony powodowej, że J. C. nie uprzedził w odpowiednim terminie o niedopełnieniu obowiązku związanego z uzupełnieniem wykształcenia wskazać należy, że zaniedbanie to również korzysta, z uwagi na okoliczności sprawy, z ochrony wynikającej z art. 5 k.c.

Dlatego też, nie uznając zasadności zarzutów apelacji, Sąd Apelacyjny w Łodzi, na podstawie art. 385 k.p.c., orzekł jak w sentencji.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. w związku z art. 98 § 1 k.p.c. wyrażającym zasadę odpowiedzialności za wynik sprawy, ustalając je w wysokości wynikającej z § 2 ust. 1 i 2, § 6 pkt 6 i § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jednolity: Dz. U. z 2013 roku, poz. 461, ze zm.).